

Dílo: Slezské písně (Petr Bezruč)

Předmět: ČJ - rozbor děl

Přidal(a): TerkaCZ

Rozbor díla: Slezské písně

Základní charakteristika

- **Literární forma:** poezie
- **Literární druh:** lyrika
- **Literární žánr:** básnická sbírka (cyklus tematicky propojených písní)
- **První vydání:** 1903
- **Rozsah:** 52 básní vedených pod jedním názvem *Slezské písně*
- **Určeno:** široké veřejnosti, zájemcům o českou lyriku a národní tematiku
- **Literární směr:** český realismus a národní obrození s prvky patriotismu a sociální kritiky

Téma

- Národní útlak a sociální nespravedlnost v Slezsku a na Ostravsku.
- Těžký život dělnické třídy a rolníků pod nadvládou panstva a cizích mocností.
- Boj za svobodu, spravedlnost a národní vlastní identitu.
- Pátrání po pravdě, spravedlnosti, naději a smyslu života v útlaku.
- Láska k vlasti a hrdost na lidové tradice.

Hlavní myšlenka

- Básnický cyklus vyjadřuje úzkost z útlaku a vykořisťování slezského lidu, ale zároveň

povzbuzuje k hrdosti, k odporu a naději na lepší budoucnost.

- Je to výpověď o historickém i sociálním útlaku a o nezlomné vůli národa přežít a získat svobodu.

Námět

- Inspiračním předmětem je reálný život slezských lidí, zejména dělníků a rolníků, kteří byli vystaveni tvrdému hospodářskému a národnostnímu útlaku v období konce 19. a začátku 20. století.
- Autor čerpal ze skutečných zkušeností a příběhů lidí žijících na Ostravsku.

Motivy

- Těžká práce, nemoc, chudoba, hlad
- Hněv a vzdor vůči vykořisťovatelským mocnostem
- Symboly domova, vlasti, tradice
- Kříž jako symbol utrpení a víry
- Příroda kontrastující s neúprosnými podmínkami života
- Píseň jako prostředek národní identity a odporu

Kompozice a struktura díla

- **Kompozice:** Cyklus 52 básní spojuje společné téma útlaku, ale jednotlivé písně jsou samostatné celky.
- **Struktura básní:** Často využívají pravidelné rýmy a rytmy, některé mají charakter lidových písní, jiné jsou volnější ve formě.
- **Tematický vývoj:** Od popisů utrpení k výzvám ke vzdoru, od deziluze k naději.

Lyrický subjekt

- Ve většině básní vystupuje silný, zúčastněný lyrický subjekt.

- Subjekt vyjadřuje bolest, hněv a zároveň národní hrdost a solidaritu.
- Je zde nejen subjektivní hlas, ale i kolektivní hlasy utrpených lidí, jejichž hlas se proráží přes útlak.

Jazyk a styl

- Spisovná čeština spolu s dialektickými prvky a lidovou mluvou.
- Bohaté použití metafor, symbolů a alegorií.
- Styl je patetický, často s výraznou emotivní naléhavostí, střídají se lyrické i dramatické pasáže.
- Zřetelné použití figury jako apostrofy, anafory, epifory, gradace a paralelismu.

Charakteristika postav

- Postavy slezských dělníků, rolníků a utlačovaných pracujících.
- Symbolicky zastoupení „oni“ – vrchnost, cizí mocnosti, majitelé dolů a polí.
- Kolektivní jako i jednotliví, ale vždy součást širšího sociálního a historického kontextu.

Časoprostor

- Časově zasazeno do přelomu 19. a 20. století s nástupem průmyslové revoluce a sociálních konfliktů v Slezsku a na Ostravsku.
- Prostorově konkretizováno v hornických a rolnických oblastech, ve vesnicích a městech Slezska.

Obsah díla

Slezské písně vytváří emotivní obraz utrpení slezských lidí pod nadvládou cizích mocností a lokálního panstva. Přibližují těžkou práci v dolech, bídu horníků, sociální nespravedlnost a národnostní útlak. Básně líčí situace dělnických rodin, tyto obrazy jsou doplněny o výzvu k

jednotě, odporu a národní hrdosti. Cyklus postupně přechází od popisu tíživé reality k apelu na změnu a k naději. Významná je také tematika víry a odhodlání přežít.

Analýza textu

Vybrané dvě po sobě jdoucí sloky z básně „Slezská píseň“:

*„Nad lomem spokojene dýme,
vichr křičí křídly jako bílé panny,
a všecko jde jak potok a řím,
a hlas rozdavatelky osudu zazní.“*

*„Srdce tu bije, krev tu hřeje,
dolu spadlo mnoho činů a bolesti,
zbizný svlak zlaté cesty,
tvých dělníků duch snad navždy zůstane.“*

Tropy a figury:

- **Personifikace:** „vichr křičí křídly“ – příroda má lidské vlastnosti.
- **Metafora:** „hlas rozdavatelky osudu“ – osud je zosobněn jako hlasatelka.
- **Epifora:** opakování „tu“ na začátku veršů – zdůraznění místa.
- **Antiteze:** kontrast mezi klidem „spokojene dýme“ a „křičí vichr“.
- **Paralelismus:** „Srdce tu bije, krev tu hřeje“ – zdůraznění životní síly a ducha.

Vlastní zhodnocení

Slezské písně jsou jedním z nejdůležitějších děl české literatury s výrazným národnickým a sociálním poselstvím. Petr Bezruč vytvořil emocionálně silné a obrazově bohaté básně, které jasně dokumentují útlak a boj slezského lidu. Dílo je nejen literárně hodnotné, ale i kulturně a historicky významné, protože představuje hlas utlačovaných a symbol odporu. Jeho jazyk, styl a struktura podporují hloubku a naléhavost sdělení, což z něj činí nadčasové dílo.